

Turizmusbiztonság a vízparti fogadó területeken

Napfény, homok, pálmafák – a vízparti üdülés hármasszociációja, amely sokunk fejében él. A vízparti fogadó területek azonban sokkal szélesebb és változatosabb turisztikai kínálatot tárnak a turisták elé, mint gondolnák. A tavak, folyók, tengerek, óceánok és vízpartjuk nyújtotta (extrém) sportolási lehetőségek – a víz alatti tevékenységektől kezdve a víz felszínén át a szárazföldi programokig –, valamint a víz adta nyugalom, kikapcsolódás örömeinek kombinációja az, ami évente milliókat mágnesként vonz és csábít utazásra. A vízparti nyaralás azonban számos olyan veszélyforrást és kockázatot rejt, amely a felüldülést meg tudja keseríteni, illetve rosszabb esetben hosszú távú negatív következményekkel is párosulhat. Jelen tanulmány célja, hogy áttekintse és példákra keresztül illusztrálja a vízparti területek sajátosságaiból fakadó biztonsági kockázatokat, és azok esetleges megelőzési módjára vonatkozó javaslatokat, tanácsokat fogalmazzon meg.

1. A vízpart mint turisztikai termék

A szabadidős célú utazások teszik ki a nemzetközi turistaérkezések több mint felét (UNWTO *Tourism Highlights 2017 Edition* 2017), amihez a víz és vízpart mint turisztikai erőforrás és vonzerő léte jelentős mértékben hozzájárul. A víz „szerelmesei” jelző használatának indoklása nem véletlen, hiszen a Föld felszínének kétharmadát borító természeti erőforrás nemcsak nagyságával, de változatos kínálatával is könnyen rabul ejti a turistákat.

A vízpart térspecifikus – a tér sajátosságából építkező – turisztikai termékként definiálható, amelynek vonzereje és infra- és szuprastrukturális összetevői szorosan kapcsolódnak az adott térhez, ebben az esetben a vízhez (tó, folyó, tenger, óceán) és annak közvetlen környezetéhez. A térspecifikus megközelítés egyfajta keretet ad további csoportosítási aspektusoknak a vízparti fogadó területek tekintetében, úgymint csoport- és tevékenységspecifikus turisztikai termék. Előbbi esetben demográfiai (életkor-generáció, nem, családnagyság stb.), társadalmi (jövedelem, életmód stb.) szegmentációs ismérvek segítik a vízparti kínálat kialakítását, fejlesztését. Annak ellenére, hogy a vízparti turizmus önmagában is különálló turisztikai terméknek tekinthető, sokszínű szolgáltatás kínálatával összefüggő tevékenységek szerint (például sport, rekreációs lehetőségek vagy rendezvények) tovább tagozódhat (MICHÁLKÓ 2012).

1.1. Vízparti sajátosságok és kockázataik térspecifikus megközelítésből

A vízpart turisztikai ereje kétségbevonhatatlan, azonban egyidejűleg számos veszélyforrást is magában hordoz. Legyen szó tengerpartról, tó- vagy folyópartról, a kockázatok tárháza széles, és a különböző típusú vizeknél más és más veszéllyel kell szembenézni. A turizmusbiztonsággal

kapcsolatos kérdések és tényezők azonosításához és elemzéséhez első lépésként elengedhetetlen a vízparti fogadó területek különböző típusainak és attribútumaiból eredő veszélyeinek rövid áttekintése, amelyhez a fent ismertetett megközelítés szolgál alapul.

1.1.1. Tóparti turizmus

Mind az aktív, mind a passzív üdülést tekintve a tópartok számtalan kiváló programot és lehetőséget kínálnak a látogatók számára. Természeti képüket, egyediségüket figyelembe véve szintén diverzitást mutatnak, és tipikus jelzőt vívnek ki maguknak: például „a legmélyebb”, „a legtöbb flamingót odavonzó”, „a legsebélyebb” – ami vonzerejüket tovább emeli a turisták szemében. Páratlan szépségű környezetükkel, növény- és állatvilágukkal a legnépszerűbb tengerparti üdülőterületekkel veszik fel a versenyt.

A tavak – földrajzi fekvésüktől és domborzati adottságaiktól eltérően – más és más kapacitással, termék- és szolgáltatásporfólióval rendelkeznek. A földrajzi adottságok és természeti jellemzők a turizmusbiztonsági szempontokat is meghatározzák. Nem ritkák a kristálytisztá vizű tavak, amelyek gyakran mélységük miatt követelnek nagyobb odafigyelést, óvatosságot a fürdőzők részéről; a zavaros, homályos vizek a láthatóságot nehezítik, akadályokat (sziklák, gödrök, növényzet) fednek el.

Bányatavak és veszélyeik – Tíz „vízparancsolat” bányatavakhoz

Vannak olyan kikapcsolódásra vágyó szabadidős turisták, akik a zsúfolt, népszerű strandok elől menekülve a bányatavakhoz fordulnak egy kis nyugalomért. Nem véletlen, hogy ezeket a vízpartokat kevesen látogatják, hiszen a hatóságok legtöbbször tiltják a fürdőzést. A bányatavak olyan mesterséges vizek, amelyek ipari tevékenység „melléktermékeként” jelentek meg, így a bányászatból visszamaradt éles tárgyak, gépek veszélyesek a fürdőzőkre. Az alábbiakban a bányatavak igénybevételével kapcsolatos tudnivalókat olvashatjuk:

1. Bányatavak területén fürödni csak olyan helyeken lehet, melyek nem esnek tiltó rendelkezés alá, illetve külön jogszabály szerint kijelölt fürdőhelynek minősülnek. Aki megszegi az előírást, pénzbírság illeti.
2. Hat éven aluli és úszni nem tudó, 14 éven aluli gyerekek csak felnőtt kíséretében fürödhetnek a fürdésre alkalmas és arra kijelölt helyeken. Annak is célszerű mentőmellényt vagy mentőgallért felvenni, aki jól tud úszni.
3. A bányatavak esetében fertőzésveszéllyel is számolni kell, többségüknél a víz minőségét nem ellenőrzik, ezért nagyon sok veszélyes hulladék és mérgezőanyag kerülhet a vízbe.
4. A bányatavak, a nem kijelölt fürdőhelyek esetében a higiéniai feltételek hiánya további veszélyeket rejt, mivel sok helyen nincsenek kiépített mellékhelyiségek, öltözők, nincs szeméthyűtési lehetőség sem. Az ilyen tavaknál az elsősegélynyújtás is megoldatlan.
5. A bányatavakról tudni kell, hogy hirtelen mélyülnek, és vannak rendkívül mély pontjaik, ahol a víz nem tud felmelegedni. Ezt érdemes szem előtt tartani akkor is, amikor csónakból, matracról ugrálunk be a vízbe, mert ha felhevült testtel hirtelen beugrunk, az izomgörcsöt vagy akár szívbénulást is okozhat.
6. Fontos tudni, hogy a bányatavak beláthatatlan, változó mélysége mellett a vízfenéken lévő veszélyes tárgyak (drótok, alkatrészek) is sérüléseket okozhatnak.
7. A bányatavakat előszeretettel látogatják a jetskizők is, akik sokszor szintén balesetet okozhatnak a figyelmen kívül hagyó fürdőzőknek. Ha jetski is használja a tavat, nem ajánlott a víz alá merülni vagy ott úszni, mert a jetski nem érzékeli, hogy a víz alól hol fogunk feljönni. A jetski fékhatással nem rendelkezik, nehezen irányítható.

8. Nem tanácsos közvetlenül étkezés után, teli gyomorral, felhevült testtel, szeszes ital és/vagy gyógyszer hatása alatt fürödni.
9. A szív- és keringési betegségben szenvedők ne fürödjének egyedül!
10. Ha mégis valamilyen baj történik, azonnal a mentőket (104) és a rendőrséget (107) kell értesíteni!"

Részlet a Délegyházi Hírekben *A bányatavak veszélyei* címmel megjelent cikkből, 2011. július
Elérhető: www.delegyhaza.hu/d/ka/DH201107.pdf (A letöltés ideje: 2018. 05. 22.)

1.1.2. Tengerparti, óceánparti desztinációk

Vízparti turizmus, üdülés, nyaralás hallatán sokunk szeme előtt fehér homokos, pálmákkal gazdagított, égszínkék tenger, óceán képe jelenik meg. A turisták túlnyomó többsége a mérsékelt éghajlati övben található szubtrópusi monszun- és mediterrán területeket választja úti célként, ahol az önfeledt fürdőzés és a napozás számára nagy valószínűséggel adóttak a körülmények (MICHALKÓ 2012).

„Medúza-előrejelzés” mint új szolgáltatás

Nincsen olyan év, hogy a nyári időszakban egy-egy szalagcím ne a medúzacsípésekről szólna. Ennek egyik oka, hogy nemcsak a turistáknak kedvez a meleg idő és tengerek vize, hanem a medúzák szaporodásának is; így a kialakult medúzarakok a vízpartokhoz egyre közelebb sodródva a fürdőzőket is veszélyeztetik.

A francia partokon 2010-ben kb. 10 500 esetben volt szükség a mentőszolgálat beavatkozására, amelynek felét medúzacsípés miatt kellett igénybe venni. A medúzacsípés rendkívül veszélyes lehet, egy órán belül görcsös állapotot és fájdalmat képes előidézni, amely a hirtelen felszökő vérnyomás következtében agyvérzést vagy szívbénulást is okozhat.

A kockázatok csökkentésére Franciaország a meteorológiai előrejelzés részeként egy medúza-megfigyelő és -előrejelző szolgáltatással válaszolt, amelyhez az adatokat oceanográfiai megfigyelő-állomások, képkalkáló rendszerekkel ellátott hajók szolgáltatják. Az adatok számítógépes modellbe történő betáplálását követően a medúzák strandok közeli megjelenését tudják valószínűsíteni, amikor is a fürdőzőknek érdemes elkerülniük a partot.

Részlet az *Előre jósolható a medúzatámadás* című cikkből
Elérhető: <https://mno.hu/tudomany/elore-josolható-a-meduzatamadas-1090877>
(A letöltés ideje: 2018. 05. 20.)

A tengerek, óceánok élővilága a turisták számára egyedülálló szórakozási lehetőségeket és páratlan, maradandó élményt nyújthat, amelyet búvárkodás, sznorkeling, szörfözés vagy hajózás közben is felfedezhetnek. A lenyűgöző látvány azonban a turisták részéről óvatosságot és biztonsági, elővigyázatossági lépések (például megfelelő felszereltség búvárkodásnál, szakképzettség, bizonyos fokú helyismeret) megtételét követeli meg a balesetek (cápatámadás, sportbalesetek) elkerülése végett. 2017-ben világszerte 105 cápatámadást regisztráltak, amelyből nyolc volt halálos kimenetelű (*Shark Attack Map* 2017).

A tengerek a tavakhoz képest jóval veszélyesebb terepnek bizonyulnak a turisták számára, egyrészt hatalmas kiterjedésük, másrészt a Hold és Nap tömegvonzása által előidézett apály-dagály jelenség miatt. A fürdőzés biztonságosságát tekintve dagálykor kevésbé kockázatos. Az időjárás hirtelen változása, szél feltámadása óriási hullámok gerjesztésére

képes, amely pillanatok alatt alátemeti a fürdőzőket, és sokszor ellehetetleníti a kijutást; ilyenkor javasolt a hullámmással szinte párhuzamosan, fokozatosan a part felé haladni. Az Ausztrál Szörfösök Életmentő Szövetségének (Surf Life Saving Australia) adatai szerint a hullámok, örvényáramlások évente több áldozatot követelnek, mint ahány ember meghal cápátámadásban, ezért is különösen fontos a megfelelő vízbiztonság, úszástudás és a váratlan helyzetekben való helytállás oktatása (*Marine Creatures* é. n.).

1.1.3. Folyóparti fogadó területek

A folyók szintén hozzájárulnak a táj szépségéhez, vonzerejéhez, továbbá turisztikai jelentőségük sem elhanyagolható annak ellenére, hogy a legtöbb kutatás tárgyát – ha a vízi turizmus kerül górcső alá – inkább az állóvizek (tavak, tengerek) alkotják (PRIDEAUX–COOPER 2009; KÁTAY et al. 2013). A folyók mint turisztikai vonzerők üdülési, pihenési motivációval érkezők számára is élményt nyújtanak, de leginkább a sportolási céllal érkező turisták kedvelt célterületei. A folyók esetében a rendkívüli veszélyt a víz sodrása és örvényei jelentik, amely erősségének reális megítélése majdnem lehetetlen.

A folyóvizeket is érinti a vízi turizmus minden formája – a fürdőturizmustól kezdve (úszás) a sportturizmuson át (hajózás, horgászat) a kalandturizmusig (vadvízi evezés) (BÁNHIDI 2003). A kalandturizmusnak és az extrém sportokra épülő turizmusnak a folyók kiváló terepet biztosítanak. A turisztikai szolgáltatók világszerte kínálnak extrémebbnél extrémebb lehetőségeket, turisztikai csomagokat a potenciális utazók számára. Míg korábban az extrém sportok a tapasztalt, professzionális szinten lévő turistákat célozták meg, mára a piac teljesen átalakult. Az amatőr, kalandvágygal teli turisták is lehetőséget kapnak szervezett keretek között az extrém élményszerzésre, amely inkább csak extrém élményt nyújt, mint extrém kockázatot (PALMER 2004).

A legnépszerűbb vadvízi sportok között említendő a vadvízi evezés (rafting), a kanyonozás (vályatokban történő túrázás), a tubing (felfújttal keréken való sodródás) és a hydrospeed (úszódeszkán történő sodródás). Az extrém sportok azonban extrém sérülésekkel járhatnak. Az extrém sportok üzésére épülő turizmusban a fogyasztókat turizmusbiztonsági aspektusból az egészségügyi kockázatok bekövetkezésének magasabb valószínűsége fenyegeti. Ezeknek a turistáknak a kockázatvállalása azonban jóval nagyobb, sőt utazási döntéseiknél is ez az egyik fő mozgatórugó (PIZAM et al. 2004).

1.2. A vízparti kockázatok áttekintése tevékenységspecifikus megközelítésből

A térspecifikus megközelítést tekintve már rengeteg kockázati tényező azonosítható a vízparti turizmusban, amelyek a szabad vizek természeti adottságaiból adódóan a turisták biztonságát fenyegetik. Ennek kockázatát tovább emelik mindazon tevékenységek, amelyek a turisták fő motivációjául szolgálnak vízparti üdüléseik, turisztikai desztinációik kiválasztásakor. Természetesen kockázati szempontból a tér- és tevékenységspecifikus termékek nehezen elválaszthatóak egymástól (MICHÁLKÓ 2012), amit a fentiekben bemutatott aktív és sportturizmus kínálati lehetőségei is alátámasztanak.

A vadvízi sportok mellett a bűvárkodás, vízisíelés, wakeboard csak néhány példa az extrém sportok tárházából, amelyet a turisták kipróbálhatnak. A turisták az extrém sporttevékenységet sok esetben nem tervezik előre, hanem egy hirtelen döntés – „ha már itt vagyunk, egyszer élünk” életérzés – eredménye. Ez a felindulás a professzionális szolgáltatói háttér ellenére gyakran negatív kimenetelű, a turisták sérüléseihez vezet. Sok turista abba a hibába esik, hogy egy vízparton fekvős, olvasós vakációt tervez, de a csábító turisztikai kínálatnak nem tud ellenállni, így pillanatok alatt aktív turistává válik. Ezzel alapvetően semmi probléma nincsen, kivéve, ha baleset ér bennünket, és utasbiztosításunk nem terjed ki az igénybe vett szolgáltatások (például vízisí, szörf) során ért sérülések el-látására. Érdemes ezért utazásink előtt saját szokásainkat, vérmérsékletünket felmérni, és annak felelős tudatában megkötni az utazásbiztosításunkat.

Az extrém sportok mellett a horgászturizmus a vízparti turizmus kiegészítő terméke (MARTON – JÓNÁS-BERKI 2013). A nyílt vízi horgászat, valamint néhány nyílt vízi sport (például vitorlázás) kellemetlen hozadéka, ha a sportolók az időjárás rosszabbra fordulásá-nak következtében a víz áldozataivá válnak. A mentőmellény viselése, illetve az időjárási előrejelzések és figyelmeztető jelzések (viharjelzés) folyamatos követése életet menthet.

A nyári időszak nemcsak a vízi sport rajongóinak kedvez, hanem a fesztiválozóknak is. Ha csak Magyarország példáját nézzük, a Balaton Sound elektronikus zenei fesztivál évente a világ minden részéről turisták tömegeit vonzza a Balaton partjára. A többnapos „partifolyam” a vízparton, vízi stégeken és hajókon egyaránt programokat kínál. A víz kiszámíthatatlansága, a túlzott alkoholfogyasztás, a tömeg, a kedvezőtlen időjárási ténye-zők (forróság vagy vihar) a balesetek bekövetkezésének valószínűségét egyaránt emelik (*Kezdődik a legmenőbb vízparti partyfolyam* 2017).

2. A vízpart mint turisztikai erőforrás általános biztonsági kérdései

Vannak olyan turizmusbiztonságot fenyegető kockázati tényezők, ahol nem feltétlenül az adott tevékenység vagy a földrajzi környezet a veszély forrása, hanem magát a turizmust általánosságban veszélyeztetik, így a vízparti üdüléseket is. A turisták utazási célterüle-teik kiválasztása előtt törekszenek a kockázatok mérséklésére (MARTON et al. 2018), ezért az alábbi veszélyforrások ismertetése, illetve a lehetséges megelőzési és kezelési javas-latok az olvasó mint potenciális turista számára útmutatásul szolgálhatnak.

2.1. Közbiztonság

Ahol turizmus van, ott bűnözés is. Számos kutató empirikus bizonyítékokkal támasztja alá, hogy a turizmus igenis hozzájárul a bűncselekmények növekedéséhez (BRUNT et al. 2000; HARRISON 1994; WALMSLEY et al. 1983). A vízparti fogadó területek különösen vonzó terepnek bizonyulnak a bűnözők számára, hiszen egy városnézéssel ellentétben a turisták gyakran értékeiket hátrahagyva (parton hagyva) indulnak fürdőzni, sportolni. A vízpartok, különösen főszezonban, zsúfoltságig telnek, ami szintén kedvez a lopásoknak, autófeltöré-seknek és az elmúlt évtizedben egyre gyakrabban előforduló terrortámadásoknak is.

2.1.1. Lopások, rablás

A Külgazdasági és Külügyminisztérium honlapján is elérhető bárki számára az utazásra nem javasolt térségek listája, amelyet a turistáknak tanácsos elkerülni, azonban lopás, rablás bárhol előfordulhat. A turisták ellen elkövetett bűncselekmények, vízparti lopások nemcsak a nyaralást, pihenést képesek tönkretenni, hanem a desztinációk imázsában is mély sebeket ejthetnek. Ezért is különösen fontos, hogy a fogadó területek jó hírnevének fenntartása érdekében a bűnözést visszaszorítsák, és a turisták biztonságát garantáló intézkedéseket tegyenek meg. A bűnözést meglehetősen segíti a turisták által tanúsított viselkedés (például túlzott alkoholfogyasztás, nagyobb értékű tárgyak – okostelefon, óra – parton hagyása) (GLENSOR–PEAK 2004; WILLIAMS 2010).

Strandok szerte gyakori és vonzó látvány a bűnözők szemében a törölközőkkel letakart „értékhalmozók”, amelyek az „óvatos és megfontolt” turisták leleményes „találmányai”. A rossz hír, hogy a bűnözést ez a taktika sem szorítja vissza, sőt a tolvajok kíváncsiságát és a zsákmányszerzésre való törekvését csak fokozza. A médiában, rendőrségi közleményekben, kiadványokban a turistákat óvatosságra intik és figyelmeztetik, hogy a nyaralási szezonban a bűncselekmények száma drasztikusan megnövekszik; és értékeiket ne hagyják őrizet nélkül, csak a legszükségesebb holmijukat vigyék magukkal, mert a fosztogatók nem kímélnek senkit.

Véget ért a törölközőkkel „biztonságosan” letakart strandtáskák korszaka, itt a lophatatlan magyar strandtojás, a Beachegg

„Nehéz úgy élvezni a szabadság pillanatait, hogy egy szál törölköző vigyáz a személyes értékeinkre” – olvasható a Beachegg weboldalán. A Beachegg megálmodója, Halmi Gergő 2016-ban a Virgo Systemmel közösen fejlesztette ki a lophatatlan IoT (Internet of Things – világhálóra kötött használati tárgyak) eszközt, a magyar strandtojást.

„Egy Németországból ideköltöző ismerősöm vette észre, mikor a Palatinuson strandoltunk, hogy amikor a magyarok a vízbe készülnek, a törölközőjüket a táskájukra, vagy csak simán, a földre dobált értékeikre terítik. – Mire jó ez? – kérdezte tőlem. Elmondtam neki, hogy ez egy évtizedes hagyománnyal rendelkező, szupertitkos fejlesztéseknek köszönhető technológia, amit a magyar nép előszeretettel alkalmaz az értékeinek megőrzésére. – Hasonló ez, mint a Harry Potterben a láthatatlanná tévő köpeny: az úgynevezett »lopásgátló törölköző« ugyan nem zárható, könnyen megközelíthető és még riasztóra sincs kötve, varázserejének köszönhetően megóvjá birtoklóját a gonosz tolvajtámadásoktól – meséltem neki derülten.”

Részlet Berei Dániel *Félted az értékeid a strandon? Már kipróbálható a lophatatlan magyar strandtojás* című cikkéből

A Beachegg egy 6 literes űrtartalmú, alumíniumötvözetből készült, mozgásérzékelővel ellátott, acélzáras mobilszéf, amelyet ha egy illetéktelen személy megmozdít, hangos sípolásba kezd, és elküldi a strandon, kölcsönzőhelyiségben ülő biztonsági őr táblagépére a vészjelzést és a GPS-koordinátákat, továbbá rezgő jelzést bocsát ki a tulajdonos karperecére.

Elérhető: www.szeretlekmagyarorszag.hu/felted-az-ertekeid-a-strandon-mar-kiprobalhato-a-lophatatlan-magyar-strandtojas/ (A letöltés ideje: 2018. 05. 27.)
<http://beachegg.io/> (A letöltés ideje: 2018. 05. 27.)

2.1.2. Szexuális zaklatások

A turizmus és a szex „kéz a kézben” jár, egymástól elválaszthatatlan fogalmak. A turisztikai célú utazások során a szex az élményszerzés egyik komponenseként jelenik meg. A vízparti desztinációkat a nemzetközi szakirodalomban gyakran azonosítják a 4S (sun, sea, sand, sex) – napfény, tenger, homok és szex – jelzővel (CRICK 1989; HART–HAWKES 2000; BERDYCHEVSKY–GIBSON 2015). A víz és a vízpart a turisták számára a szabadságot, a rekreációt jelenti a strandot látogató tömeg életstílusától, magatartási és viselkedési normáitól függetlenül. Az úszás, napozás közben a nyaralók teste akarva-akaratlanul mások elé tárul, és gyakran kéretlen szempárokat vonz, és akár szexuális zaklatás áldozatává válik. A túlzott alkohol- vagy drogfogyasztás főként az esti, éjjeli órákban különös veszélyt jelent a turisták számára. Vannak olyan országok (például Egyiptom), ahol a zaklatások jóval gyakoribbak, amiről a konzuli szolgálatok is kiemelt tájékoztatást nyújtanak az utazók felé (*Konzuli tájékoztatás – Afrika* 2018).

2.1.3. Terrorizmus és kalóztámadások

Az elmúlt másfél évtizedben egyre gyakrabban értesülhetünk kalóztámadásokról a híradásokból, ami első hallásra ugyan mesebelinek tűnhet, azonban egy komoly turizmusbiztonságot fenyegető jelenségről van szó. A modern kori kalózkodás virágzása különösen a kelet-afrikai partokat érinti, de a világ minden pontjáról regisztrálnak kalóztámadásokat (*Piracy Map* 2017; MURPHY 2007). Ennek következtében a luxus tenger- és óceánjáró hajóknak fel kell készülniük a kalóztámadásokra mint lehetséges kockázati tényezőre, illetve útvonalaiik módosítására.

A kalóztámadások mellett a terrorizmus „szokványos” formájával is találkozhatunk a vízpartokon. A nyílt, menekülésre, elbújásra kevésbé alkalmas vízpartok és nyugodtan vagy aktívan pihenő turistái terrorcselekmények célpontjaivá válhatnak.

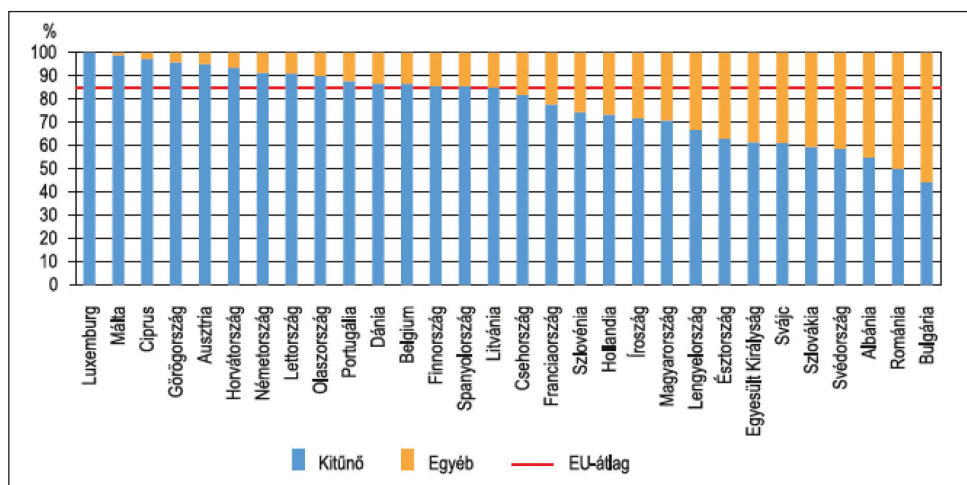
2.2. Egészségügyi kockázatok

A turisták vízparti üdüléseik során olyan veszélyeknek vannak kitéve, amelyek nagy részével mindennapjaik során is találkozhatnak, életük része, éppen ezért a kockázatesztelésük ezen faktorokra jóval alacsonyabb, mint például egy sportturisztikai tevékenység igénybevétele előtt. Jelen alfejezet célja, hogy áttekintse azokat a legfontosabb, legnagyobb valószínűséggel bekövetkező egészségügyi kockázatokat, amelyekkel a turisták a vízparti nyaralás alkalmával találkozhatnak.

2.2.1. Vízhinőség

Az egész évben a nyaralást váró turisták utazási célpontjaik kiválasztásakor nem is sejtik, hogy vízparti üdüléseik során az önfeledt lubickolás, vízi sportolás közben, milyen potenciális veszélyforrásnak vannak kitéve, ha nem megfelelő a vízminőség. A fürdőzők egészségének megóvása védelmében az Európai Unió szigorú irányelvekben és rendeletekben rögzíti a biztonságos fürdőzéshez elengedhetetlen vízminőségi kritériumokat. Az Európai Unió 1970

óta szabályozza az egészség megóvása érdekében a szabadidős, turisztikai célú fürdőzésre kijelölt vizeket. Az Európai Parlament 2006/7/EK fürdővizek minőségéről szóló irányelve szerint a tagállamok vállalják a fürdővizek azonosítását, a fürdővízminőség ellenőrzését és osztályozását, illetve a vízminőséggel kapcsolatos tájékoztatást a nyilvánosság felé.

1. ábra

Kiváló vízminőségű fürdővizek aránya az európai országokban (2017)

Forrás: a Report on European bathing water quality 2018 adatai alapján a szerző szerkesztése

A direktíva külön említést tesz a cianobaktérium-kockázatok felméréséről és intézkedések megtételéről. Az édesvizekben előforduló baktérium különböző fajainak elburjánzása és az általuk termelt toxinok egészségügyi kockázatot jelentenek az emberekre is. Káros hatásai súlyos gyomor-bél hurutos, bőrirritációs megbetegedésekben jelentkezhetnek (AZEVEDO et al. 2002; FARKAS 2016).

1. kép

Chowpatty beach, Mumbai, India – a világ legszennyezettebb strandja

Forrás: www.freepressjournal.in/mumbai/cisf-personnel-conduct-at-chowpatty-beach-in-south-mumbai/1184893 (A letöltés ideje: 2018. 05. 24.)

A vízpartok, strandok rendezettsége, tisztasága nemcsak esztétikai szempontból tekintendő elvárásnak, hanem a turisták egészségének biztonsága miatt is. A partokon a turisták által elszórt hulladék a vízbe kerülve szintén számos baktérium és vírus szaporodását segíti elő; ezért is különösen fontos a környezet megóvása és a felelősségteljes viselkedés mindennapjaink és nyaralásaink során is. Vannak olyan partszakaszok, ahol a turisták felelőtlensége és hanyagsága miatt a szemét és a szennyezettség olyan mértéket ölt, amely ellehetleníti a fürdözést (1. kép).

Hasznos tippek a bakteriális, vírusos megbetegedések kockázatának csökkentésére

Nyugat-Ausztrália kormánya egészségügyi minisztériumának honlapján hasznos biztonsági és elsősegélynyújtási tanácsokkal látják el a lakosokat és a turistákat. A természetes vizek szennyezettségében szerepet játszó mikrobiológiai szennyeződés és algaszaporodási folyamatok azok, amelyek mind ökológiai, mind emberi szempontból kockázatot jelentenek. Az alábbiakban foglaltak meg azokat a szabályokat, amelyeket érdemes betartani a betegségek megelőzése miatt:

- Kerüljük a fürdözést, úszást nagyobb esőzés után (>10 mm)!
- Kerüljük az elszíneződött, kellemetlen szagú vizeket!
- Ne merüljünk a víz alá, és ne nyeljük vizet!
- A nyílt sebbel való fürdőzés tilos!
- Tartsuk be az alapvető higiéniai szabályokat (mosdók használata)!
- Ne fürdőzzünk meleg, állott vizekben!

Összefoglaló a *How safe are natural waterways?* című írás alapján

Elérhető: http://healthywa.wa.gov.au/Articles/F_I/How-safe-are-natural-waterways

(A letöltés ideje: 2018. 05. 27.)

2.2.2. Napvédelem

A vízparti üdülések, utazások említésekor a napsütés, a kikapcsolódás és szórakozás első helyen áll. Gyakran találkozni tengerparti nyaralásból hazaérkező turistákkal, akik „pecsenyére sültén” le sem tagadhatnák utazásukat, és hogy az ott-tartózkodásuknak a kifogástalan időjárási viszonyok is kedveztek. A barnaságukon túl a turisták kockázattvállalása és felelőtlensége is visszatükröződik, amelyet utazásuk során tanúsítottak. A túlzásba vitt napozás egyrészt a vakáció megkeserítéséhez vezethet, másrészt hosszú távú egészségügyi kockázatokat ró a turistákra (TARLOW 2014).

A turisták egészsége és annak védelme egyre nagyobb érdeklődést és figyelmet vív ki mind a turisták, mind a kutatók körében. A témafelvetés viszont a turisztikai ágazatot tekintve ellentmondásos, hiszen a „napfényes nyaralásokra” való buzdítás és a napsütésnek kitett idő minimalizálása utazásaink során szemben áll egymással. A téma fontosságát bizonyítják az Egészségügyi Világszervezet (WHO – World Health Organization) adatai, miszerint minden harmadik daganatos megbetegedésből egyet bőrrákként diagnosztizálnak, és minden ötödik amerikai állampolgárnál 70 éves koráig kialakul a bőrrák. Az ózonréteg elvékonyodása miatt extrém erősségű UV-sugárzás éri a Föld felszínét, amely a bőrdaganat kialakulásának is kedvez.

A prevenció, a napvédelem – a napon való tartózkodás redukálása – nemcsak a turisták érdeke és felelőssége, a turisztikai szektor szereplőitől is stratégiai feladatokat igényel. Az utazások során felmerülő egészségügyi kockázatokban a személyes felelősség nagy, azonban a turisztikai szolgáltatók támogatása és információnyújtása nélkül a kockázatok legalacsonyabb szintre csökkentése nem lehetséges. A turista ugyanis hiába van tisztában a személyes kockázati tényezőkkel, a turisztikai desztinációk kockázatai széles spektrumban helyezkednek el. Az utazásszervezők, utazásközvetítők felelősségvállalása, köteleességteljesítése legtöbb esetben csak az általános desztinációspecifikus egészségügyi kockázatokra, problémákra terjed ki, figyelmen kívül hagyva a hosszú távú kockázatokat, például a veszélyt jelentő napozást (PEATTIE et al. 2003).

2.2.3. Vízparti és fürdőzés közbeni sérülések, betegségek

Vízparti nyaralás közben a sérülések, balesetek valószínűsége nagyobb, mint városnézés közben. Ennek egyik oka, hogy a vízfelület és annak közvetlen partja – természeti adottságaiból, az időjárási tényezők közvetlen hatásaiból adódóan – nem egyfajta veszélyt rejt, másrészt a fürdőzők, strandolók szabadabb és figyelmetlenebb viselkedése is megsokszorozza a balesetek, sérülések kockázatát.

A szárazföldön leggyakrabban előforduló sérülések, balesetek között említendő a paron éles tárgyak, hulladékok okozta vágások; sportolás közben szerzett ficamok, törések; rovarcsípések; napszúrás; a hideg víz okozta láb- és szívizomgörcs. A baleseteket sokszor nem lehet elkerülni, és ha már bekövetkezett a baj, a vízimentő-szolgálat és a vízparti elsősegélynyújtó szolgálat munkatársainak közreműködésével kezdődik meg a sérültek ellátása. Az előbbi szolgáltatásokra csak kijelölt, minősített vízpartokon számíthatnak a látogatók.

3. A magyarországi vízpartok turizmusbiztonsága

Vízi turizmus szempontjából Magyarország kiváló földrajzi adottságokkal rendelkezik. A Balaton, a Velencei-tó, a Fertő tó, a Tisza-tó, a Duna és a Tisza, illetve mellékfolyói a passzív és aktív kikapcsolódás, üdülés kínálati lehetőségeihez kitűnő háttérrel biztosítanak. A szolgáltatók mind a belföldi, mind a nemzetközi keresleti igényeihez igazodva alakítják ki a vízi turizmusra specializált termékportfóliójukat, amely elsődlegesen a sport, a horgászat, a szabadidős hajózás, a vízparti pihenés, a természetjárás, a rendezvények és fesztiválok, valamint az egészségturizmus köré épül (*Aktív turizmus, szakmai segédlet turisztikai partnereinknek* 2014; SÜLYÖK 2010).

Magyarország a felmérések szerint nemzetközi vonatkoztatásban a biztonságos turisztikai desztinációk közé tartozik (*Danger Rankings: World's Safest Countries* é. n.), ennek ellenére a fentiekben ismertetett bűncselekmények (lopások, autófeltörések), egészségügyi kockázatok (sportbalesetek, gondatlanságból bekövetkezett balesetek – szívroham vagy fulladás) a vízi és vízparti turizmus adottságaiból eredően a nyaralások során gyakori jelenségek és potenciális veszélyek.

A Balaton fürdőző, vízbicikliző, vitorlázó vagy csónakázó turisták százezreinek biztosít szórakozási lehetőséget egy meleg nyári napon, amelyet az időjárás hirtelen megváltozása

pillanatok alatt rémálomba tud fordítani. A hirtelen feltámadó szél – a matracokat, vízbicikliket és egyéb vízi sporteszközöket a parttól messzire sodorva – még a jó úszástudással rendelkezőket is veszélyeztetheti. A magyar kormány rendeletben szabályozza a szabad vízben való tartózkodást.

46/2001. (XII. 27.) BM rendelet a szabad vízben való tartózkodás alapvető szabályairól (Részlet)

[...]

2. § (1) Tilos fürdeni:

- a) hajóútban;
- b) hajóutat és hajózási akadályt jelző bóják, nagyhajók, úszó munkagépek és fürdés célját nem szolgáló úszóművek 100 méteres körzetében;
- c) vízlépcsők és vízi munkák 300 méteres, hidak, vízkivételi művek, egyéb vízi műtárgyak, komp- és révátkelőhelyek 100 méteres körzetében;
- d) kikötők, úszóműves kikötőhelyek, úszóműállások, hajóhidak, veszteglőhelyek, vízisportpályák, vízi repülőterek és hajókiemelő berendezések területén és 100 méteres körzetében;
- e) egészségre ártalmas vizekben;
- f) a kijelölt fürdőhelyek kivételével a határvizekben és a városok belterületén lévő szabad vizekben;
- g) vízi jármű kísérete nélkül a Balaton Somogy megyéhez tartozó területén, a parttól 1000 méternél, Veszprém és Zala megyéhez tartozó területén a parttól 500 méternél nagyobb távolságra, valamint a Tisza-tó területén a parttól 500 méternél nagyobb távolságra;
- h) éjszaka és korlátozott látási viszonyok között, kivéve, ha a vízfelület megvilágított, és legfeljebb a mély víz határáig;
- i) ahol azt tiltó tábla jelzi.

[...]

4. § (1) A Balatonon – keleti, középső és nyugati medencékre bontva –, a Velencei-tavon, a Tisza-tavon és a Fertő tavon minden év április elsejétől október harmincegyedikéig vihar-előrejelző és viharjelző szolgálat működik. A vihar-előrejelző rendszer technikai előkészítését, fejlesztését, létrehozását, valamint – a Fertő tavi viharjelző rendszer kivételével – a működtetést a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság végzi.
- (2) Az I. fokú viharjelzés (figyelmeztetés az elővigyázatosság betartására) – percenként negyvenötösör felvillanó sárga fényjelzés – esetén a parttól 500 méternél nagyobb távolságra tilos fürödni, kivéve az országos sportági szakszövetség versenynaptárban szereplő, hivatalos, amatőr vagy vegyes versenyrendszerében, kizárólag versenyengedéllyel rendelkező versenyzők részvételével rendezett úszóversenyen (bajnokságon) való részvételt, ha azt a vízirendészeti hatóság engedélyezte, mint vízi rendezvényt.
- (3) A II. fokú viharjelzés (figyelmeztetés a fenyegető veszélyre) – percenként kilencvenszer felvillanó sárga fényjelzés – esetén fürödni tilos.

[...]

Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0100046.bm> (A letöltés ideje: 2018. 05. 30.)

A Velencei-tó és a Balaton környékén a 2016-os nyári szezonban az elmúlt évekhez képest jelentős javulás mutatkozott a közbiztonsági mutatókban (lopások, autófeltörések száma), amit a rendőrség (rendészet, vízi rendészet), egyéb társszervek és civil szervezetek prevenciós tevékenysége támogatott (*Javult a közbiztonság a Balaton és a Velencei-tó környékén* 2016). Közösségi rendészeti projektek keretében a jelen „kis turistáit” és a jövő potenciális „nagy utazóit” a szabad vizek veszélyeiről, vízi balesetekről, megelőző intézkedésekről oktatták az iskolákban (*A vízi balesetek megelőzéséért* 2015). A kezdeményezés a turizmusbiztonsági

szempontokat tekintve is rendkívüli fontossággal bír, hiszen a turisták biztonságának megteremtésében az egyik alappillér a turisták képzése, oktatása.

Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség (European Environment Agency – EEA) és az Európai Bizottság évente kiadja a tagállamok, valamint Svájc és Albánia fürdővízminőségére vonatkozó jelentését, amely szerint 2017-ben Magyarország fürdővizeinek 70,8%-a kapott kiváló minősítést. Az évi jelentésekhez Magyarország az Országos Közegészségügyi Intézet által végzett vizsgálati eredményeit szolgáltatja, amelyben 2017-ben 257 szabad fürdővizet 1046 mintavétellel minősítettek. A lakosok és a turisták egy interaktív térképen keresztül tájékozódhatnak a vizsgálat tárgyát képező fürdővizek minőségéről (*Hungarian bathing water quality in 2017* 2018; *Dokumentumtár* 2018).

Felhasznált irodalom

- A bányatavak veszélyei (2011): Pest Megyei Rendőr-Főkapitányság. *Délegyházi Hírek – Délegyház Község Önkormányzatának ingyenes kiadványa*. 18. 201. 6–7.
- A vízi balesetek megelőzéséért (2015): Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-Főkapitányság. Elérhető: www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/baleset-megelozes/aktualis/a-vizi-balesetek-megelozeseert (A letöltés ideje: 2018. 05. 30.)
- Aktív turizmus, szakmai segédlet turisztikai partnereinknek (2014): Magyar Turizmus Zrt. (Elektronikus kiadvány) Elérhető: http://itthon.hu/documents/28123/7654442/aktiv_turizmus_szakmai+seg%C3%A9dlet_final_2014-03-25.pdf/155dabcb-6b28-4062-9acb-93961e7f5d71 (A letöltés ideje: 2018. 05. 20.)
- AZEVEDO, Sandra M. F. O. – CARMICHAEL, Wayne W. – JOCHIMSEN, Elise M. – RINEHART, Kenneth L. – LAU, Sharon – SHAW, Glen R. – EAGLESHAM, Geoff K. (2002): Human intoxication by microcystins during renal dialysis treatment in Caruaru – Brazil. *Toxicology*, Vol. 181–182. 441–446. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0300-483X\(02\)00491-2](https://doi.org/10.1016/S0300-483X(02)00491-2)
- BÁNHIDI Miklós szerk. (2003): *A vízi és vizek menti turizmus alapjai*. Budapest, BGF KVIK.
- Beachegg (é. n.): Elérhető: <http://beachegg.io/> (A letöltés ideje: 2018. 05. 27.)
- BERDYCHEVSKY, Liza – GIBSON, Heather J. (2015): Phenomenology of young women's sexual risk-taking in tourism. *Tourism Management*, Vol. 46, 299–310. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.07.008>
- BEREI Dániel (2017): *Félted az értékeid a strandon? Már kipróbálható a lophatatlan magyar strandtojtás*. Elérhető: www.szeretlekmagyarorszag.hu/felted-az-ertekeid-a-strandon-mar-kiprobalhato-a-lophatatlan-magyar-strandtojas/ (A letöltés ideje: 2018. 05. 27.)
- BRUNT, Paul – MAWBY, Rob – HAMBLY, Zoe (2000): Tourist victimization and the fear of crime on holiday. *Tourism Management*, Vol. 21, 417–424. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(99\)00084-9](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00084-9)
- CRICK, Malcolm (1989): Representations of international tourism in the social sciences: sun, sex, sights, savings, and servility. *Annual Review of Anthropology*, Vol. 18, 307–344. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.an.18.100189.001515>
- Danger Rankings. World's Safest Countries* (é. n.). SAFEAROUND. Elérhető: <https://safearound.com/danger-rankings/> (A letöltés ideje: 2018. 05. 26.)
- DE ALBUQUERQUE, Klaus – MCELROY, Jerome (1999): Tourism and crime in the Caribbean. *Annals of Tourism Research*, Vol. 26, No. 4. 968–984. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(99\)00031-6](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(99)00031-6)
- Dokumentumtár* (2018). Országos Közegészségügyi Intézet. Elérhető: <http://oki.antsz.hu/dokumentumtar> (A letöltés ideje: 2018. 05. 30.)

- Előre jósolható a medúzatámadás* (2012). Elérhető: <https://mno.hu/tudomany/elore-josolhato-a-meduzatamadas-1090877> (A letöltés ideje: 2018. 05. 20.)
- FARKAS Oszkár (2016): *Magyarország víztereiben megjelenő algavirágzások domináns cianobaktérium fajainak toxintermelés és toxinvariabilitás vizsgálata*. Doktori (PhD)-értekezés. Debrecen, Debreceni Egyetem.
- GLENSOR, Ronald W. – PEAK, Kenneth J. (2004): Crimes Against Tourists. *Problem Orientated Guides for Police Problem-Specific Guides Series*, Vol. 26, 1–54.
- HARRISON, David (1994): Tourism and prostitution: Sleeping with the enemy? *Tourism Management*, Vol. 1, No. 6. 435–443. DOI: [https://doi.org/10.1016/0261-5177\(94\)90064-7](https://doi.org/10.1016/0261-5177(94)90064-7)
- HART, Graham – HAWKES, Sarah (2000): International travel and the social context of sexual risk. In CLIFT, Stephen – CARTER, Simon eds.: *Tourism and sex: Culture, commerce and coercion*. London, Pinter. 168–178.
- How safe are natural Waterways?* (é. n.): Government of Western Australia. Elérhető: http://healthy-wa.wa.gov.au/Articles/F_I/How-safe-are-natural-waterways (A letöltés ideje: 2018. 05. 27.)
- Hungarian bathing water quality in 2017: Country report* (2018): European Environment Agency (EEA). Elérhető: www.eea.europa.eu/themes/water/europes-seas-and-coasts/assessments/state-of-bathing-water/country-reports-2017-bathing-season/hungary-2017-bathing-water-report/view (A letöltés ideje: 2018. 05. 30.)
- Javult a közbiztonság a Balaton és a Velencei-tó környékén* (2016). MTI. Elérhető: <https://turizmus.com/utazas-kozlekedes/javult-a-kozbiztonsag-a-balaton-es-a-velencei-to-kornyeken-1139194> (A letöltés ideje: 2018. 05. 25.)
- KÁTAY Ákos – SZALAI Katalin – HINEK Miklós (2013): A folyóvizek mint veszélyforrás, avagy az árvíz kockázat a hazai szálláshely-kínálat és a belföldi turisták szemszögéből. *Földrajzi Közlemények*, 137. évf. 2. sz. 164–181.
- Kezdődik a legmenőbb vízparti partyfolyam* (2017): Turizmus.com Elérhető: <https://turizmus.com/desztnaciok/kezdodik-a-legmenobb-vizparti-partyfolyam-1152537> (A letöltés ideje: 2018. 05. 25.)
- Konzuli tájékoztatás – Afrika* (2018). Külgazdasági és Külügyminisztérium Konzuli Szolgálat. Elérhető: <https://konzuliszolgalat.kormany.hu/afrika?egyiptom> (A letöltés ideje: 2020. 01. 03.)
- Marine Creatures* (é. n.). Surf Life Saving Australia. Elérhető: <https://beachsafe.org.au/surf-safety/marine-creatures> (A letöltés ideje: 2018. 05. 24.)
- MARTON Gergely – JÓNÁS-BERKI Mónika (2013): Aktív turizmus pozíciója a Balaton térségében. *Modern Geográfia*, 2013/1. sz. 13–22.
- MARTON Zsuzsanna – BIRKNER Zoltán – KELLER Krisztina (2017): Marketingkampány a „fájdalmas hónapok” feledtetéséhez – kríziskommunikáció a turizmusbiztonság visszaállításában. In KIGLICS Norbert szerk.: *II. Turizmus és biztonság nemzetközi tudományos konferencia*. Tanulmánykötet. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. In NÉMETH Kornél – PÉTER Erzsébet – KIGLICS Norbert szerk.: *II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia*. Tanulmánykötet. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. 309–316.
- MICHALKÓ Gábor (2012): *Turizmológia – Elméleti alapok*. Budapest, Akadémiai.
- MURPHY, Martin N. (2007): *Contemporary Piracy and Maritime Terrorism: The Threat to International Security*. Oxon, Routledge.
- PALMER, Catherine (2004): Death, Danger and the Selling of Risk in Adventure Sports. In WHEATON, Belinda eds.: *Understanding Lifestyle Sports. Consumption, Identity and Difference*. London, Routledge. 55–69.

- PEATTIE, Sue – CLARKE, Philip – PEATTIE, Ken (2003): Risk and responsibility in tourism: promoting sun-safety. *Tourism Management*, Vol. 26, No. 3. 399–408. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2003.11.020>
- Piracy Map* (2017). ICC-IMB Piracy Reporting Centre. Elérhető: www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre/live-piracy-map/piracy-map-2017 (A letöltés ideje: 2018. 05. 27.)
- PIZAM, Abraham – JEONG, Gang-Hoan – REICHEL, Arie – VAN BOEMMEL, Hermann – LUSSON, Jean Marc – STEYNBERG, Lizi – STATE-COSTACHE, Olimpia – VOLO, Serena – KROESBACHER, Claudia – KUCEROVA, Jana – MONTMANY, Nuria (2004): The Relationship between Risk-Taking, Sensation-Seeking, and the Tourist Behavior of Young Adults: A Cross-Cultural Study. *Journal of Travel Research*, Vol. 42, No. 3. 251–260. DOI: <https://doi.org/10.1177/0047287503258837>
- PRIDEAUX, Bruce – COOPER, Malcolm (2009): *River Tourism*. CABI International, UK. DOI: <https://doi.org/10.1079/9781845934682.0000>
- Report on European bathing water quality* (2018). European Environment Agency (EEA). Elérhető: www.eea.europa.eu/publications/european-bathing-water-quality-in-2017 (A letöltés ideje: 2018. 05. 30.)
- Shark Attack Map* (2017). Elérhető: www.trackingsharks.com/2018-shark-attack-map-bites/2017-shark-attack-map/ (A letöltés ideje: 2018. 05. 25.)
- SULYOK Judit (2010): A Balaton régió mint vízparti turisztikai desztináció potenciális márkaértékének feltérképezése belföldi vonatkozásban. *Turizmus Bulletin*, 15. évf. 2. sz. 23–33.
- TARLOW, Peter E. (2014): *Tourism Security. Strategies for Effectively Managing Travel Risk and Safety*. Butterworth-Heinemann, Elsevier.
- UNWTO Tourism Highlights 2017 Edition* (2017): World Tourism Organization. Elérhető: www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029 (A letöltés ideje: 2018. 02. 15.)
- WALMSLEY, James D. – BOSKOVIC, Rudiger M. – PIGRAM, John J. (1994): Tourism and crime: An Australian perspective. *Journal of Leisure Research*, Vol. 15, No. 82, 136–155. DOI: <https://doi.org/10.1080/00222216.1983.11969549>
- WILLIAMS, Kim H. (2010): An Analysis of crime statistics to tourist areas and non-tourist areas in New Orleans. In *Emerging Issues and Trends in Hospitality and Tourism Research. Caesars Hospitality Research Summit*. Las Vegas, University of Nevada.

Felhasznált jogszabályok

- 46/2001. (XII. 27.) BM rendelet a szabad vízen való tartózkodás alapvető szabályairól
- Az Európai Parlament és a Tanács 2006/7/EK irányelve (2006. február 15.) a fürdővizek minőségéről és a 76/160/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről